

En francès mateix, on *caille/quaille* ja es documenta des d'un text datable entorn de l'any 1200, tampoc, al principi, no coincidí la consonant intermèdia amb el resultat de -C-L. Així ho prova la rima en un dels textos més vells, un dels fabliaux del S. XIII, on exclama una femella sadollada, després dels fets: «Sire Gomers —dist dame Guile—, / si vieux hom com estes et frailes / mout avez anuit esté *quailles!*» (vol. II, p. 121): la reputació popular de lascívia insaciable que atribueix la gent a les guatlls permet aquest ús figurat al·ludint a un «vir validus et acer». Però el que observa el filòleg és que aquí *quaille* no rima pas en -*ail*^o sinó en -*aij*^o, puix que *fraile* FRAGILIS (fr. mod. *frêle*, potser amb contaminació de *graisle* GRACILIS) no ha tingut mai «l mouillée» sinó un diftong antic.

Del francès el mot va passar a l'angl. *quail* [S. XIV, ja repetidament en Chaucer], pronunciat *kwéjil*, i per tant provinent de l'antiga pronúncia normando-picarda *quaijle* amb la inicial labiovelar composta *k + w* encara conservada, tal com fins avui en català, segons correspon a la fonètica normal del normand antic, mantinguda fins ara pels manlleus romànics (anglo-normands) de l'anglès. Val a dir que en anglès no és, ben cert, un mot germànic genuí, d'herència germànica directa, car en tot cas hauria mantingut l'oclusiva medial -r-, i en efecte *quail* no apareix fins a l'anglès mitjà, mentre que en anglo-saxó hi ha una forma *wibtila* semblant a la de l'alemany modern, si bé discrepant en el vocalisme. Però és natural que si el mot en francès va començar per tenir un grup consonàntic intern *kwájdle*, assimilat promptament en *kwájll*^o, això tot seguit es refongués en *kwájl*^o = *q(u)aille*.

Si en anglès és un manlleu, no es veu cap raó que valgui per fer-nos dubtar del caràcter genuí de l'italià *quaglia*, documentat en la llengua des del S. XIV, en la traducció italiana de l'Agricultura de Piero dei Crescenzi. Des d'abans n'hi ha una sèrie de testimonis, com a nom de l'ocell mateix i com a derivats, en el baix llatí d'una sèrie d'italians, en l'original del mateix Crescenzi i en Joannes de Janua o Gènova: en forma llatinitzada *qualea* el primitiu, i el derivat *qualiatorium* (sic legendum, *qualila*-perperam) «instrumentum cuius sonus est per omnia similis voci *qualea* generis feminae, ad quam ardentur accedunt masculi», el mateix flautí dit *quagliarolus* i la bèstia *qualea* en els Estatuts de Torí de 1360, *qualiarolium* en els Estatuts de Vercelli, *qualgetore* (= *quagliatore*) en uns de Florència, *qualiotos capere* 'parvas coturnices' en el Cronicon de Bèrgamo a. 1402 (Du C., Niort VI, 592).

Finalment, en una forma de tradició potser més antiga «*quaquila*: graculus, coturnix» en Papias, Laurentius Amaltheas i Matteo Silvatico. I és que ens recordarem que Papias, com ens ho diu el nom, era l'home de Pavia, o sigui la capital del Reialme Langobard en el Nord d'Itàlia. ¿Per què s'entesten a dir que en tot això hi hagi un manlleu del francès, quan és tan evident que ha de ser herència directa del langobard QUAHITLA a l'alt-italià *quajila* > *quaglia*? Doncs, només per la idea fixa del francès llengua mare, i xifra

summa, de totes les llengües romàniques, quan no n'és més que una de les nou, sense altra precellència que haver-se començat a escriure un poc abans que les altres o... perquè és més fàcil estudiar-ne bé només una que aprendre bé (estudiant-les) una part substancial de totes nou.

En l'etimologia del nom de la guatlla s'ha donat el cas singular que quasi tots els bons lingüistes van veure des del principi l'origen germànic, i són els dos que més sovint exageren el germanisme, però són els més llegits i divulgats, els qui han volgut dar-li un ètmon d'aparença grosserament llatina i pretès que el germànic l'havia manllevat del romànic: els autors del REW (2004) i el FEW (II, 1945, 1386-88, i *Mélanges Haust*, 426), al parer dels quals, s'ha atingut després, amb més o menys reserves, algun germanista poc coneixedor de la lingüística romànica (Suolahti, Frings). Diez (*Wb.*, 259), Mackel, Gamillscheg (*Rom. Germ.* I, 214; *EWFS*, 169-70), Bloch, Ronjat, els anglistes Skeat i Murray-Bradley del gran Oxford, jo mateix ja en el *VocAr.* (i *DCEC/DECH* II, 103b),⁵ en va hem insistit que l'origen germ. de les formes romàniques era forçós fonèticament. M-Lübke es va enamorar d'un mot pseudo-llatí que havia trobat en el seu estudi de les glosses llatines, i Wartburg no fou capaç més que de retocar aquesta base en *QUACULA; l'aire pseudo-llatí del seu *coacula* degué seduir M-Lübke; és un hapax que ni tan sols està definit com a 'guatlla': Ernout i Meillet (1932) repliquen concisament sobre el pretès *coacula* «mot non attesté en latin: ne figure que dans une glose: *larix coacula*, *CGL* III, 567.60, où *larix* doit être une graphie de gr. *λαρλις* 'mouette' --- Le mot est sans doute d'origine germanique». En va s'hi cansaren! M-L., en la 3.ª ed. del REW, segueix limitant-se a oposar-hi un 'inversemblant', Wartburg parla emfàticament i vagament d'una «geographische Lagerung» de les formes germàniques que li dictaria oracularment que són manlleus del romànic. ¿Tenen, doncs, una extensió merament fronterera i moderna? Vejiam: a-al. antic *quabtila* (amb variants *quabtila*, *quattula*), fins avui *Quattel* en els parlars de Francònia, ags. *wihel*. D'altra banda les variants que ja veurem en baix alemany, en neerlandès (ja medievals un i altre), en frisó, en alemany modern, i fins en suec i danès.

Sens dubte l'argument que tanca de cop es troba en la -t- de les formes romàniques, inequívocament mantinguda pel català des del temps dels almogàvers de Gallípol fins avui. Però el català hom l'ignora alegrement: és vergonyós que ja Diez el 1835 el vagi retreure, i els altres hi acluquin els ulls; Wartburg féu pitjor: imposa pòstumament a Bloch el seu prejudici esborrant-li la doctrina i fent dir al difunt (en la 2.ª ed. del diccionari) el contrari del que havia intuït. Per no haver de rectificar es fan petites trampes: el seu QUACULA és un postulat i hauria de portar asterisc, però no li'n posa: «QUACULA in den Reichenauer Glossen (geschrieben *quaccula*) --- lebt fort in lautlich normalen entwicklung im galloromanischen». Escrit, és clar...